فصلنامه تحقیقات علوم تربیتی در نظام آموزشی

شماره مجوز: ۹۴۲۲۱ **((شماره چهارم-بهار۱۴۰۳))** ISSN : 2981-099X

بررسی اثربخشی دو روش تدریس ایفای نقش و سخنرانی بر میزان یادگیری دانش آموزان پایه سوم ابتدایی دبستان مریم سخن سنج شهر کرمانشاه

(تاریخ دریافت ۱۴۰۳/۰۱/۲۲، تاریخ تصویب ۱۴۰۳/۰۳/۰۱)

مریم رضائیان

چکیده

روش تدریس مجموعه تدابیر منظمی است که معلم برای هدایت فعالیت به منظور دستیابی به اهداف آموزشی با توجه به شرایط و امکانات اتخاذ می‌کند. انتخاب صحیح روش تدریس از عناصر مهم تحقق اهداف آموزشی به شمار میرود.

شناخت تاریخ و نوع تحول روش های آموزشی افق دید معلم گسترش میدهد و سبب فراخ اندیشی و تصمیم گیری آگاهانه او در انتخاب روش های نوین میشود. به همین دلیل سعی شده است روش های تدریس بر اساس نظم و توالی تحول مطرح شوند. البته تقدم و تأخر زمانی در پیدایش و بکارگیری یک روش، به معنای رجحان یک روش بر روش دیگر نیست.

پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر با هدف مقایسه تاثیر دو روش آموزش از طریق سخنرانی و الگوی ایفای نقش بر میزان یادگیری دانش آموزان پایه سوم دبستان مریم سخن سنج در شهر کرمانشاه طراحی و در سال ۱۴۰۲ اجرا گردید. طی یک مطالعه نیمه تجربی، ۴۰ دانش آموز دختر به عنوان نمونه به طور تصادفی انتخاب، و با توجه به سن، وضعیت تحصیلی، معدل و وضعیت اقتصادی خانواده به دو گروه (۲۰ آزمایش و ۲۰ نفر هدف) تقسیم شدند. ابتدا با استفاده از آزمون T مورد قضاوت آماری قرار گرفت. نتایج پژوهش نشان داد با وجود اینکه هر دو الگوی تدریس سخنرانی و ایفای نقش بر یادگیری دانش آموزان تاثیر مثبت دارد، ولی تدریس از طریق ایفای نقش نسبت به روش سخنرانی تاثیر بیشتری بر میزان یادگیری دانش آموزان داشت.

واژگان کلیدی: روش، نقش، ایفای نقش، سخنرانی، یادگیری

مقدمه

اصطلاح تدریس اگر چه در متون علوم تربیتی مفهومی آشنا به نظر می رسد اکثر معلمان و مجریان برنامه های درسی به ندرت با معنی و ماهیت درست آن آشنایی دارند. برداشت های مختلف معلمان از مفهوم تدریس میتواند در نگرش آنها نسبت به دانش آموزان و نحوه کارکردن با آنها تاثیر مثبت یا منفی بر جای بگذارد، برداشت چند گانه از مفهوم تدریس دلایل مختلفی دارد که مهم ترین آنها ضعیف دانش پایه، اختلاف در ترجمه و برداشت نادرست معلمان از دیدگاه های مختلف تربیتی است. مفهوم تدریس به آن قسمت از فعالیت های آموزشی که با حضور معلم در کلاس درس اتفاق می افتند اطلاق می شود. تدریس بخشی از آموزش است و همچنین آموزش یک سلسله فعالیت های منظم، هدف مدار و از پیش طراحی شده را در بر می گیرد و هدفش ایجاد شرایط مطلوب یادگیری از سوی معلم است سال هاست که عده ای از دانشمندان تدریس را هنر میدانند و اساس مدرس بودن را در حالاتی نظیر، شهود، بصیرت، استعداد خدادادی و خلاقیت دانسته اند و بر این عقیده اند تا زمانی که فردی این شرایط را نداشته باشد نمی تواند یک معلم موفق باشد. اما برخی اعتقاد دارند که معلمی علمی است که میتوان اصول آن را پس از طی مدارجی کسب کرد و در کلاس درس به مرحله اجرا گذاشت عده ای دیگر از مربیان تعلیم و تربیت نظر سومی ارائه میدهند و معتقدند که معلمی، صرفاً نه علم است و نه هنر. بلکه حاصل و ترکیبی از آن دو است و معلم از علم خود برای انتخاب مواد آموزشی و از هنر خود برای نحوه تدریس آن مواد استفاده میکند و به نظر میرسد نظر سوم به صواب نزدیک سالهاست که عده ای از دانشمندان تدریس را هنر میدانند و اساس مدرس بودن را در کسب کرد و در کلاس درس به مرحله اجرا گذاشت عده ای دیگر از مربیان تعلیم و تربیت نظر سومی ارائه میدهند و معتقدند که معلمی، صرفاً نه علم است و نه هنر. بلکه حاصل و ترکیبی از آن دو است و معلم از علم خود برای انتخاب مواد آموزشی و از هنر خود برای نحوه تدریس آن مواد استفاده میکند و به نظر میرسد نظر سوم به صواب نزدیک تر باشد. (سلیمانیان، ۱۴۰۱)

انتخاب یک روش آموزشی مناسب یکی از مهم ترین اقدامات در جریان طراحی آموزشی است، روش آموزشی باید متناسب با هدف و مقصود باشد، یعنی بیان کننده و اثر گذارنده آن چیزی باشد که قرار است، یاد گرفته شود. (هزاوه ای و همکاران، ۱۳۸۵) نحوه انجام تدریس تاثیر بسیاری بر توانایی های شاگردان برای آموزش به خود می گذارد. معلمان موفق تنها ارائه دهندگان فرهمند (کاریزما) و

متقاعدگر نیستند؛ بلکه آنان، شاگردان خود را به تکالیف ساده شناختی و اجتماعی وارد کرده و به آنان نحوه استفاده مؤثر از آن ها را یاد می دهند. (بهرنگی، ۱۳۸۴) یکی از دغدغه های معلمان این است که چه روش تدریسی را انتخاب کنند تا بتوانند یادگیری دانش آموزان را بهبود بخشند. الگوی تدریس چهارچوب ویژه ای است که عناصر مهم تدریس در درون آن قابل مطالعه است و شناخت و آگاهی از عناصر و عوامل می تواند معلم را در اتخاذ روش های مناسب تدریس کمک کند. به عبارت دیگر الگوها در حقیقت ابزاری برای یادگیری دانش آموزان می باشد. صاحب نظران علوم تربیتی الگوهای مختلفی را معرفی کرده اند که برخی از الگوها به صورت خیلی محدود کاربرد دارد و حتی برخی از آن ها به یک درس خاص و یک زمان معین محدود می باشد. طالبی و همکاران الگوهای تدریس را در چهار خانواده الگو که هر خانواده جهت یابی های مشترکی به سوی انسان و نحوه یادگیری او دارد گروه بندی کرده اند این چهار خانواده عبارتند از: اجتماعی، پردازش اطلاعات، انفرادی و سیستم های رفتاری. که الگوی تدریس ایفای نقش جزء خانواده الگوهای اجتماعی می باشد، الگوی یادگیری ایفای نقش نمونه ای از خانواده ی الگوی اجتماعی است. روش تدریس ایفای نقش به این صورت اجرا می شود که معلم بر اساس موقعیت یا موضوع درس و با تقسیم بندی موضوعات و سرفصلها نمایشی را طراحی میکند، تعدادی از دانش آموزان را انتخاب میکند، به هر کدام نقشی میدهد و در حین انجام نمایش نیز خطاها را تصحیح میکند و روند انجام نمایش را مدیریت میکند. عده ای از دانش آموزان وارد نمایش می شوند. بقیه که مشاهده گر هستند، وظیفه پرسشگری و نتیجه گیری دارند و مشاهده گر فعال محسوب میشوند.

الگوی یادگیری ایفای نقش نمونه ای از خانواده ی الگوی اجتماعی است. ما از این الگو برای تشریح طرق مختلف پایه گذاری یک جامعه یادگیری در کلاس درس استفاده می کنیم. در الگوی ایفای نقش دانش آموزان از طریق وضع موقعیت های سؤال برانگیز، به جستجوی مسائل روابط انسانی پرداخته و سپس آن ها را مورد بحث قرار می دهند. دانش آموزان می توانند به بررسی احساسات، ارزش ها و راهبردهای حل مسأله بپردازند. الگوی ایفای نقش نمونه زنده ای از رفتار انسانی را عرضه می کند که به عنوان ابزاری برای دانش آموزان در انجام امور زیر به کار می آید: کشف احساسات خود؛ کسب بصیرتی درباره نگرش ها، ارزش ها و ادراکات خود، بهبود مهارت ها و نگرش های مشکل گشای آنها، کاوش در مواد درسی از راه های گوناگون. در این روش دانش آموزان با

شخصیت ها، باورها، نظام های ارزشی، توانایی و تجارب پس زمینه متفاوت مواجه می شود. ایفای نقش پلی است بین حرف و عمل. در این روش، جریان مناسبی برای انواع دست ورزی، جستجوگری و مهارت یابی به وجود می آید. *بوشاند* در کتاب ایفای نقش و عقب افتادگی ذهنی آموزش پذیر، آورده است که روش تدریس ایفای نقش برای همه دانش آموزان در هر سطح از پیشرفت تحصیلی که باشند سودمند است. ایفای نقش، روشی است که می تواند برای تجسم عینی موضوعات و درسهایی که برای نمایش مناسب باشند، به کار رود. در این روش، فرد یا افرادی از دانش آموزان، موضوعی را به صورت نمایش کوتاه اجرا میکنند. ایفای نقش، به معنایی که در اینجا به کار می رود، به مهارتهای خاص هنری مثل بازیگری در تئاتر و سینما نیازی ندارد، بلکه معلم بنا به موقعیت، هدف و موضوع مورد نظر، به عنوان یک روش از آن استفاده میکند تا موجب تکوین شخصیت فردی و اجتماعی فراگیران گردد. اگر دانش آموزان مهارت های زندگی کردن را کسب کنند، در تمام شئون زندگی با موفقیت بیشتری زندگی می کنند. در این روش، دانش آموزان براساس علایق خویش، نقش های مورد نظر را انتخاب می کنند و با نظارت معلم و همکاری همکلاسان، به ایفای نقش می پردازند. از این طریق، آموزش قوانین و روابط اجتماعی حاکم بر جامعه بهتر انجام می شود و به یادگیری موثر و کارآمد می انجامد، زیرا دانش آموزان ضمن شناخت هنجارهای اجتماعی، به تحلیل آنها میپردازند و در حین ایفای نقش، نگرش خود را تثبیت میکنند و نوعی ارتباط عاطفی و انسانی با دیگران برقرار میسازند. الگوی ایفای نقش از آن جهت که شاگردان را برای فهم رفتار اجتماعی نقش خود در تعامل اجتماعی و راههای مؤثرتر حل مسائل هدایت میکند. این الگو را به ویژه برای کمک به شاگردان در بررسی ارزش های اجتماعی خود و تفکر آنها تدوین کرده اند. همچنین ایفای نقش به شاگردان در گردآوری و سازمان دهی اطلاعات درباره مسائل اجتماعی، رشد همدلی با دیگران و تلاش برای بهبود مهارت های اجتماعی آنان کمک میکند. این الگو علاوه بر این از دانش آموزان میخواهد تا به شکل نمایشی تعارضات درونی خود را بیرون بریزند، یاد بگیرند خود را در نقش دیگری قرار بدهند و مشاهده گر رفتار اجتماعی باشند. (بهرنگی، ۱۳۸۴) الگوی ایفای نقش یکی از الگوهای خانواده ی اجتماعی میباشد. این الگو را می توان برای تجسم عینی موضوعات و درس هایی که برای نمایشنامه مناسب هستند، به کار گرفت. در این روش فرد یا افرادی از شاگردان موضوعی را به صورت نمایشنامه اجرا میکند. از ویژگی های ممتاز روش اجرای نقش این است که مشاهده کنندگان

(شاگردان) با عملیات نمایشی و ایفاگران نقش ارتباط عاطفی بر قرار می کننـد و بـا هیجـان مراحـل نمایش را می بینند و خود را در صحنه احساس می کنند. چون تمرکز حواس و ارتباط عاطفی در این روش بسیار زیاد است، یادگیری بهتر و مؤثرتر انجام میگیرد. (شعبانی، ۱۳۸۳) از اثرات این روش می توان به تحلیل رفتار فردی و ارزش ها؛ ایجاد رهیافت هایی برای حل مسائل بـین فـردی و فـردی و رشد و همدلی نسبت به دیگران اشاره کرد. ایفای نقش، زمینه ای جهت برقراری یک ارتباط سـازنده و صحیح با اطرافیان می گردد که خود حس کارآمدی را ارتقا خواهد بخشید. (شفائیان، ۱۹۹۶)

ایفای نقش یک روش آموزشی است که در آن شرکت کنندگان نقش خاصی را بر عهده می گیرند و عمل می کنند. آن نقش را بیرون بیاورید و بداهه بسازید. دستورالعمل هـای ایـن بـازی معمـولاً بـا معیارهای واقع بینانه تنظیم می شوند که شرکت کنندگان را تا حد امکان به واقعیت نزدیک می کند. (گوئررو و همکاران، ۲۰۲۰)

نقش اجتماعی عنصری از روابط عمومی است: محیط عمل می کند. در رابطه با یک فرد بـه عنـوان جامعه پذیری اولیه. نقش های طبیعی اجتماعی در شرایط آموزشی به کاهش می یابد. (ایرکینـوویچ، ن. آر ۲۰۲۲)

در این روش، دانش آموزان براساس علایق خویش، نقش های مورد نظر را انتخاب مـی کننـد و بـا نظارت معلم و همکاری همکلاسان، به ایفای نقش می پردازند. از این طریق، آموزش قوانین و روابط اجتماعی حاکم بر جامعه بهتر انجام می شود و به یادگیری موثر و کارآمد مـی انجامـد، زیـرا دانـش آموزان ضمن شناخت هنجارهای اجتماعی، به تحلیل آنها می پردازند و در حین ایفای نقش، نگـرش خود را تثبیت می کنند و نوعی ارتباط عاطفی و انسانی با دیگران برقرار می سازند ایفـای نقـش بـه مثابـه یـک روش تـدریس ریشـه در دو بعـد شخصـی و اجتمـاعی فـرد دارد. ایـن روش تـدریس، یادگیرندگان را در تحلیل موقعیتهای اجتماعی به صورت همیار و مشـترک فعـال میسـازد. *احـدیان و آقازاده* معتقدند: این روش تدریس موجب می شود که فراگیران احساسات خود را بروز دهند؛ از بینش خود در نگرشها و برداشت ها سود جویند، نگرش ها و مهارت های حل مسـایل را گسـترش دهنـد و مواد درسی را از طریق گوناگون بررسی کنند. این روش موجب رشـد همـدلی بـا دیگـران و بررسـی مسایل و واقعیت ها و از ارزشهای اجتماعی در عمل است و افتتـاح بـاب گفتگـو دربـاره ارزش هـا و چگونگی اثر آنها در زندگی روزانه است. هر فرد برای ارتباط با دیگـران در موقعیـت هـای مختلـف،

روشی منحصر به خود دارد بعضی از افراد رفتار مودبانـه مهربـان و صـمیمی دارنـد، بـرعکس، رفتـار گروهی دیگر ممکن است پرخاشگرانه و خصمانه باشد. برخی احساس میکنند که اکثر مردم حقه بـاز و غیرقابل اطمینان اند، در حالی که برخی دیگر از مردم را درستکار و قابل اعتماد میدانند. افراد نسبت به خود نیز نگرش یکسانی ندارند، برخی خود را باهوش و قوی و بعضـی دیگـر خـود را ترسـو، کـم هوش و ناتوان تصور میکنند. چنین برداشتی از خود و دیگران موقعیـت هـا و خـود بررفتـار و نحـوه تصمیم گیری آنان در موقعیت های مختلف اثر گذار است.با توجه به مطالب ذکر شدۀ فـوق، تحقیـق حاضر با هدف کلی مقایسه تاثیر دو روش تدریس ایفای نقش و سخنرانی بر میزان یـادگیری دانـش آموزان ابتدایی پایه سوم دبستان انجام شده است و به بررسی این فرضیات پرداخته:

فرضیه اول: تدریس با الگوی سخنرانی بر میزان یادگیری دانش آموزان در کلاس های چندپایه تاثیر مثبت دارد.

فرضیه دوم: تدریس با الگوی ایفای نقش، بر میزان یادگیری دانش آموزان در کلاس هـای چندپایـه تاثیر مثبت دارد.

فرضیه سوم: تدریس با الگوی ایفای نقش نسبت به روش سخنرانی تاثیر بیشتری بر میزان یـادگیری دانش آموزان پایه سوم دارد.

مبانی نظری

نظریه های یادگیری، از مباحث مطرح در روانشناسی یادگیری است که در آن نظریه های مختلف در بحث فرآیند یادگیری مطرح و شرایط حصول یا عدم حصول یادگیری را تحلیل می کند. این نظریـه ها به دو مجموعه بزرگ رفتاری و شناختی تقسیم می شوند و هرکدام شیوهای خاص برای رسـیدن به یادگیری مطرح می کنند. برای نظریه پردازان شناختی، یـادگیری کسـب و بازسـازی سـاختارهای شناختی است که از طریق آن، اطلاعات پردازش و در حافظه ذخیره می شوند. آنان بر این باورند که یادگیری، یک فرآیند درونی است که ممکن است به صورت تغییر فوری در رفتار آشکار ظـاهر نشـود بلکه به صورت توانایی هایی در فرد ایجاد و در حافظه او ذخیره می شود و هر وقت که بخواهد، مـی تواند آن توانایی ها را مورد استفاده قرار دهد. (سیف، ۱۳۸۷) **نظریه یادگیری گشـتالت:** عبـارت است از بینش حاصل از درک موقعیت یادگیری به عنوان یک کل یکپارچه و آن هم از طریق کشـف روابط میان اجزای تشکیل دهنده ی موقعیت یادگیری حاصل می شود. **نظریه یـادگیری معنـی**

دار کلامی: مجموعه ای از اطلاعات، مفاهیم، اصول و تعمیم های سازمان یافته ای که فرد قبلا در یکی از رشته های دانش، آموخته است. **نظریه اجتماعی شناختی**: عوامل شخصی (نظیر باورها، انتظارات و نگرشها)، رویدادهای محیطی (فیزیکی و اجتماعی) و رفتارهای (عملی و کلامی) فرد با یکدیگر تأثیر متقابل دارند و هیچ یک از این سه جزء را نمیتوان جدا از یکدیگر به عنوان تعیین کننده رفتار انسان به حساب آورد. (باقری و همکاران ۱۳۹۳) یکی نظریه های شناختی شامل نظریه یادگیری اجتماعی بندورا است. صاحب نظران این رویکرد، یادگیری را ناشی از شناخت، ادراک و بصیرت می دانند. بدین صورت که آموخته های جدید فرد با ساخته های شناختی قبلی او تلفیق می گردد. چون یادگیری، یک جریان درونی و دائمی است و انسان همواره به جستجوی محیط زندگی خویش و کشف روابط بین پدیده ها می پردازد، پس ساخت شناختی خود را گسترش می دهد (شعبانی ۱۳۸۳) رفتار محیط را تحت تاثیر قرار می دهد و عوامل شخصی بر رفتار اثر میگذارد و برعکس.در این نظریه، گفته شده است که یادگیرنده از طریق مشاهده رفتار دیگران به یادگیری می پردازد. وقتی یادگیرنده، رفتار شخص دیگری را مشاهده می کند که آن شخص برای انجام آن رفتار، پاداش یا تقویت دریافت می نماید، آن رفتار توسط فرد مشاهده کننده، آموخته می شود. به این نوع تقویت، تقویت جانشینی می گویند. (سیف ۱۳۸۷) عوامل متعددی در ایجاد و تثبیت نقش موثرند؛ مثلاً شخصیت افرادی که فرد با آنان در تعامل است، چگونگی رفتار آنان با فرد و چگونگی درک افراد از احساسات خود نسبت به دیگران بر نگرش فرد نسبت به خود تأثیر می گذارد. قواعد اجتماعی، فرهنگی نیز تاثیر عمیقی در نقش افراد دارند و نحوه نقش بازی کردن آنان را معین می سازند. افراد ممکن است از نقشی که بازی میکنند خوشحال یا ناراضی باشند. رضایت یا عدم رضایت افراد از نقش به نوع تجربه و میزان آگاهی آنها از نقش بستگی دارد. آگاهی از مفهوم نقش در فرآیند آموزش یک هدف اصلی است. معلمان باید به دانش آموزان در شناخت نقش های متفاوت و تفکر درباره رفتارهای خود و دیگران در قالب نقش های مختلف کمک کنند. ایجاد یک فضای تعاملی با نقش های مختلف و تجزیه و تحلیل عملکردها در نقشهای مختلف میتواند زمینه تقویت نقش دانش آموزان را در زندگی واقعی فراهم سازد. (شعبانی ۱۳۹۰)

بندورا، یادگیری از راه مشاهده را در چهار فرآیند زیر، اینگونه آورده است: **فرآیندهای توجه:** پیش از اینکه چیزی از یک الگو یا سرمشق آموخته شود، آن الگو باید مورد توجه قرار گیرد و صرفا چیزی

که مورد مشاهده و توجه قرار می گیرد، آموخته می شود. **فرآینـد بـه یادسـپاری:** بـرای اینکـه اطلاعات به دست آمده از راه مشاهده، مفید واقع شود، باید حفظ گردند. به اعتقاد بندورا در فرایند به یادسپاری، اطلاعات به طور نمادی و به دو صورت تجسمی و کلامی ذخیره میشوند. نمادهایی که به صورت تجسمی یا تصوری ذخیره می شوند، تصاویر ذخیره شده واقعی از تجارب الگـو بـرداری شـده هستند که مدت ها پس از یادگیری مشاهدهای قابل بازیابی اند و می تـوان مطـابق آن عمـل کـرد. **فرآیند بازآفرینی (تولید رفتاری):** فرایند تولید رفتاری، تعیین می کند که آنچه یاد گرفته شـده است، تا چه میزان به عملکرد تبدیل می شوند. **فرآیند انگیزشی:** در نظریه بندورا، تقویت دو نقش عمده ایفا می کند. یکی اینکه، انتظاری در مشاهده کنندگان ایجاد می کند مبنی بر اینکه اگـر ماننـد الگویی که برای فعالیت های معینی تقویت شده است، عمل نمایند، تقویت خواهند شـد. دوم اینکـه، نقش یک مشوق را برای تبدیل یادگیری به عملکرد ایفا می کند. (سیف، ۱۳۸۸) این نظریه بیان می کند یادگیری یک فرایند شناختی است که در یک زمینه اجتماعی شکل می گیرد. پژوهش حاضر بـر مبنای این نظریه انجام شده است. قسمت پیشینه تحقیق نیز در مقدمه و نتیجـه گیـری بیـان شـده است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر یک تحقیق نیمه تجربی، دو گروهی و دو متغیری است کـه بـه منظـور تعیـین تـأثیر متغیر مستقل روش آموزش از طریق تلفن همراه و آمـوزش سـخنرانی بـر متغیـر وابسـته ی میـزان یادگیری واحدهای پژوهش در سال ۱۴۰۲ انجام گرفته است. جامعه ی پژوهش را ۴۰ نفر (شامل دو کلاس) از دانش آموزان دبستان مریم سخن سنج در شهر کرمانشاه تشکیل میدادند.

از بین جامعه یک کلاس ۴۰ نفری از دانش آموزان پایه ی سوم به عنوان نمونه به صورت تصـادفی انتخاب شد و با روش نیمه تجربی به دو گروه آزمایش (تدریس به روش ایفای نقش) و گروه شـاهد (تدریس به شیوه سخنرانی) تقسیم گردیدند. لازم به ذکر است که کـلاس ۴۰ نفـری فـوق، تـا حـد امکان با توجه به سن، وضعیت تحصیلی، معدل ترم قبل و وضعیت اقتصادی خانواده به دو گروه همتا (۲۰ نفر آزمایش و ۲۰ نفر کنترل) تقسیم شدند (جدول ۱)

گروه شاهد، آموزش محتوا را به روش سخنرانی (با استفاده از تخته سیاه) در جلسه ای ۴۵ دقیقـه ای

دریافت نمودند و به افراد گروه آزمایش همان مطلب با روش ایفای نقش توضیح داده شد و فرآیند آموزش در جلسه ای ۴۵ دقیقه ای اجرا گردید. سپس بلافاصله پس آزمون از دو گروه آزمون و شاهد به عمل آمد. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از آمار استنباطی (t جفت شده و t مستقل) جهت مقایسه میزان یادگیری استفاده شد. از آزمون آماری t مستقل به منظور مقایسه اختلاف میانگین نمرات سخنرانی با آموزش به روش ایفای نقش و از آزمون t جفت شده به منظور مقایسه اختلاف نمرات درون هر یک از گروه های آموزش از طریق ایفای نقش و سخنرانی استفاده شد.

یافته ها

یافته های توصیفی نمرات پیش آزمون و پس آزمون گروه آزمایش به شرح جدول ۱ می باشد.

جدول شماره ۱: نتایج توصیفی نمرات پیش آزمون و پس آزمون گروه آزمایش

	میانگین	تعداد	انحراف معیار
پیش آزمون	۷/۰۵	۲۰	۵/۹۲
پس آزمون	۱۵/۵۰	۲۰	۲/۲۱

همانطور که در جدول ۱ مشخص است، میانگین نمره ی پیش آزمون ۲۰ نفر از دانش آموزان (گروه آزمایش) ۷/۰۵ از حداکثر ۲۰ با انحراف معیار ۵/۹۲ این گروه پس از دریافت آموزش ۴۵ دقیقه ای با روش سخنرانی در درس فارسی، میانگین نمره ۱۵/۵۰ را انحراف معیار ۲/۲۱ به دست آوردند.

یافته های توصیفی نمرات پیش آزمون و پس آزمون گروه هدف در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول شماره ۲: نتایج توصیفی نمرات پیش آزمون و پس آزمون گروه هدف

	میانگین	تعداد	انحراف معیار
پیش آزمون	۸/۳۵	۲۰	۴/۸۶
پس آزمون	۱۶/۶۰	۲۰	۳/۶۶

یافته های توصیفی پیش آزمون و پس آزمون انجام شده بر روی گروه هدف در جدول۲ مشخص است میانگین نمره پیش آزمون ۱۰ نفر از دانش آموزان (گروه آزمایش) ۸/۳۵ از حداکثر ۲۰ با

انحراف معیار ۴/۸۶، این گروه هم پس از دریافت آموزش ۴۵ دقیقه ای اما بـا روش ایفـای نقـش در درس فارسی، میانگین نمره ۱۶/۶۰ با انحراف معیار ۳/۶۶ به دست آوردند.

به منظور بررسی فرضیه اول و دوم تحقیق و مقایسه ی میانگین نمـره هـای پـیش آزمـون و پـس آزمون گروه شاهد و آزمایش از آزمون t جفت شده استفاده شده و نتایج در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول شماره ۳: میانگین و انحراف معیار اختلاف نمرات پیش و پس آزمون گروه هدف و آزمایش

	تعداد	میانگین نمره پس آزمون	انحراف معیار	نتیجه آزمون
سخنرانی	۲۰	-۸/۴۵	۴/۱۷	t=-۹/۰۵
ایفای نقش	۲۰	-۸/۲۵	۳/۴۳	t=-۱۰/۷۵

P<۰/۰۵

یافته ها نشان داد که میانگین نمرات پیش آزمون و پس آزمون گروه آزمایش در مؤلفه تـدریس بـه الگوی دریافت مفهوم اختلاف معنی داری در سطح ۰/۰۵ وجود دارد (t= -۹/۰۵) و به این معنا است که تدریس با روش سخنرانی تاثیر مثبت و معنادار داشته است. لذا فرضیه اول پژوهش حاضر مبنی بر اثر مثبت و معنادار داشتن تدریس با روش سخنرانی بر میزان یادگیری دانش آموزان در کلاس هـای پایه سوم تایید می گردد. همچنین مقایسه ی میانگین نمره های پیش آزمون و پـس آزمـون گـروه هدف حاکی از آن است که بین میانگین نمره های پیش آزمون و پس آزمون گروه هـدف در مؤلفـه آموزش با الگوی ایفای نقش معنی داری در سطح ۰/۰۵ وجود دارد. (t= -۱۰/ ۷۵) و به این معناست که تدریس با الگوی ایفای نقش بر یادگیری دانش آموزان در کلاس های پایه سـوم تـاثیر مثبـت و معنادار داشته است. بنابراین فرضیه دوم تحقیق حاضر تایید می شود.

همچنین بر اساس یافته ها جدول شماره ۳ و نتایج آزمون t، تفاوت معناداری بین میـانگین نمـره ی پس آزمون گروه آزمایش که با الگوی دریافت مفهوم آموزش دیدند و میانگین نمره ی پـس آزمـون گروه هدف که با الگوی ایفای نقش آموزش دیدند، وجود دارد. بنابراین چنین استنباط می شـود کـه تدریس به الگوی ایفای نقش در مقایسه با تدریس با روش سخنرانی به میزان بیشتری بر یـادگیری دانش آموزان کلاس های سوم تاثیر داشته است. پس فرضیه سوم تحقیق حاضر نیز تایید می گردد؛ یعنی روش تدریس با الگوی ایفای نقش نسبت به تدریس با الگوی سـخنرانی بـر میـزان یـادگیری

دانش آموزان در کلاس های پایه سوم تاثیر بیشتری دارد.

نتیجه گیری

از جمله ویژگیهای انسان، استعداد خاص او در یادگیری است. به یقین میتوان گفت که پیدایش و بقای تمدن و فرهنگ انسان، به وجود استعداد یادگیری او بستگی داشته و یکی از مهمترین عوامل پیشرفت های اجتماعی در زندگی انسان، یادگیری (شعاری نژاد، ۱۳۸۴) امروزه روش های آموزشی متنوع و گوناگون، بستر مناسبی برای رشد و توسعه توانایی های متربیان ایجاد کرده اند. اولین روشی که در این بحث مطرح شد روش سخنرانی بود. یادگیری به روش سخنرانی برای همه در برهه ای از زمان اجتناب ناپذیر است زیرا وسیله ای مناسب برای ارائه اطلاعات پایه است حتی در برخی شرایط مناسب ترین روش تدریس است (شهری و همکاران، ۱۳۸۸). یافته های این پژوهش بر سودمندی این روش و اثر گذاری مثبت آن بر میزان یادگیری دانش آموزان تاکید میکند و با یافته های پژوهش شهری و همکاران (۱۳۸۸) مطابقت و همخوانی دارد.

روش دومی که در این پژوهش مطرح شد، ایفای نقش بود. در این روش، معلم از دانش آموزان میخواهد که یک قطعه نمایش یا تئاتر را اجرا کنند؛ به گونه ای که در این فرایند، هر یک از فراگیران، ایفای نقش خاصی را به عهده بگیرند. از طریق این روش، میتوان بسیاری از مهارتها، از قبیل فن بیان، ایجاد ارتباط و ابراز وجود را به دانش آموزان یاد داد. (سیف، ۱۳۸۴). یافته های پژوهش نشان داد که روش تدریس ایفای نقش نیز بر میزان یادگیری دانش آموزان تأثیر مثبت داشته است، بنابراین فرض دوم پژوهش حاضر تأیید و پذیرفته شد.

فانی و شریفی (۱۳۹۴) در تأثیر روش تدریس ایفای نقش بر خلاقیت دانش آموزان مقطع ابتدایی مرودشت بیان کردند که روش تدریس ایفای نقش به میزان خلاقیت دانش آموزان بطور کلی و در ابعاد آن اثر معناداری داشته است.

در تایید یافته های به دست آمده از این تحقیق میتوان به نتایج تحقیق ملازمانی و فتحی آشتیانی اشاره کرد که نشان دادند روش تدریس ایفای نقش بر بهبود تصور از خود دانش آموزانی که تحت آموزش با این روش تدریس قرار گرفته اند، موثر بوده است. امروزه روش های مختلفی در امر یاددهی-یادگیری وجود دارد. اینکه چه روشی را برای چه درسی و چه موقع بکار برده شود به انتخاب معلم و توانایی وی در اجرای آن بستگی دارد. الگوی تدریس چهارچوب ویژه ای است که عناصر

مهم تدریس در درون آن قابل مطالعه است و شناخت و آگاهی از عناصر و عوامل می توانـد معلـم را در اتخاذ روش های مناسب تدریس کمک کند. الگوی یادگیری ایفای نقش نمونه ای از خـانواده ی الگوی اجتماعی است. ما از این الگو برای تشریح طرق مختلف پایه گذاری یک جامعـه یـادگیری در کلاس درس استفاده می کنیم. در الگوی ایفای نقش، دانش آموزان از طریـق وضـع موقعیـت هـای سؤال برانگیز، به جستجوی مسائل روابط انسانی پرداخته و سپس آن ها را مورد بحث قرار می دهند. دانش آموزان می توانند به بررسی احساسات، ارزش ها و راهبردهای حل مسأله بپردازند. همچنین از این پژوهش و نتایج به دست آمده میتوان استدلال کرد که میزان اثربخشـی روش ایفـای نقـش بـر یادگیری دانش آموزان بیشتر از روش سخنرانی بوده است. عبدالهی (۱۳۸۸) پژوهشـی را بـه منظـور مقایسه تاثیر دو روش تدریس سخنرانی و ایفای نقش و سـبک هـای شـناختی متکـی بـه زمینـه و مستقل از زمینه بر کفایت اجتماعی دانش آموزان در درس علوم اجتماعی انجـام داد. نتـایج پـژوهش حاکی از برتری روش تدریس ایفای نقش نسبت به روش تدریس سخنرانی بر میزان کفایت اجتماعی دانش آموزان است. خجسته پور (۱۳۹۱) در تحقیق خود به این نتیجه رسید که قصه گویی مبتنی بـر روش ایفای نقش در افزایش نمره کلی مهارت های اجتماعی تاثیر داشت و درباره ی زیر مؤلفه های آن، قصه گویی مبتنی بر ایفای نقش باعث افزایش ابراز وجود شد ولی تاثیر متغیر مستقل بر روی دو مؤلفه همیاری و خویشتنداری معنا دار نشد.

بنابراین تمام فرضیات پژوهش حاضر تایید و پذیرفته می شود.

پیشنهاد ها

در راستای این پژوهش و متناسب با نتایج حاصله از آن پیشنهادهای زیر ارائه می شود:

بکارگیری روش ایفای نقش در طرح درس ها

ایجاد بستری مناسب برای تدریس مطالب به روش ایفای نقش

آماده سازی دانش آموزان و تفیهم مطالب

استفاده از داستان های زیبا و کهن فارسی برای بررسی و تدریس مطالب جلسه

منابع و مآخذ

۱. پاپ زن، عبدالحمید؛ سلیمانی، عادل؛ (۱۳۸۹) مقایسه تأثیر دو روش آموزش از طریق تلفن همراه و سخنرانی بر میزان یادگیری هنرجویان، فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی؛ سال اول؛ شماره اول.

۲. شعبانی، حسن؛ (۱۳۹۰) مهارت های آموزشی و پرورشی؛ سمت.

۳. گل افروز شهری، هادی؛ خاقانی زاده، مرتضی؛ (۱۳۸۸) آشنایی با روش تدریس سخنرانی؛ مجله راهبردهای آموزش؛ (۲)؛ شماره ۴، ص ۱۶۲

۴. میردریکوند، فیروز؛ حاجی حسین نژاد، غلامرضا؛ علی عسگری، مجید؛ ادیب منش، مرزبان؛ (۱۳۹۴) بررسی تاثیر روش فعال بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان در درس علوم پایه سوم راهنمایی شهر اندیمشک؛ پژوهش در برنامه ریزی درسی؛ سال دوازدهم.

۵. یاوری، اکرم؛ (۱۴۰۲) بررسی اهمیت روش تدریس ایفای نقش در مقطع ابتدایی؛ پنجمین همایش ملی پژوهش های حرفه ای در روانشناسی و مشاوره.

۶. محمدی، مهدی؛ مرزوقی، رحمت الله؛ ناصری جهرمی، رضا؛ درفشان، مریم؛ مختاری، زینب؛ (۱۳۹۴) تاثیر تدریس مشارکتی بر انسجام گروهی دانشجویان، بررسی نقش واسطه ای رویکردهای مشارکت دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی؛ سال شانزدهم؛ شماره ۳.

۷. جویس و همکاران؛ (۱۳۸۴) کتاب الگوهای تدریس؛ ترجمه بهرنگی.

۸. ملازمانی، علی؛ فتحی آشتیانی، علی؛ (۱۳۸۷) تاثیر آموزش به شیوه ایفای نقش بر بهبود تصور از خود نوجوانان؛ مجله علوم رفتاری؛ دانشگاه بقیه الله.

۹. هزاوه ای، سید محمد مهدی؛ تقدیسی، محمدحسین؛ محدث حکاک، حمیدرضا؛ حسن زاده، اکبر؛ (۱۳۸۵) تأثیر سه روش آموزشی سخنرانی، بازی و ایفای نقش بر آگاهی و عملکرد دانش آموزان مقطع راهنمایی در مورد تغذیه دوران بلوغ؛ مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی؛ دوره سوم؛ شماره دوم.

۱۰. عبدالهی حسین، (۱۳۸۷) درآمدی بر فنون ها و مهارت های تدریس؛ دانشگاه علامه طباطبائی.

۱۱. آر، ج، مارشا، و؛ امیلی؛ (۱۳۸۵) الگوهای جدید تدریس؛ ترجمه م.ر. بهرنگی؛ تهران؛ کمال تربیت.

۱۲. جویس، ب؛ کالهون، امیلی؛ هاپکینز، دیوید؛ (۱۳۸۵) الگوهای یادگیری–ابزارهایی برای تدریس؛

ترجمه م. مهر محمدی؛ تهران؛ انتشارات سمت.
۱۳. شفائیان م.؛ (۱۳۷۵) بررسی همبستگی رضایت از نقش و عملکرد پرستاری. پایان نامه کارشناسی ارشد آموزش پرستاری؛ پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی.
۱۴. امینی، ب. (۱۳۹۱) اثر بخشی آموزشی خود کارآمدی بندورا بر انگیزش تحصیلی و اشتیاق تحصیلی. پایان نامه کارشناسی ارشد مشاوره ی مدرسه. دانشکده ی روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.
۱۵. سلیمانیان، محمدحسین؛ (۱۴۰۱). نقشهای متعدد معلمان؛ کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی در ایران (۱۲)
۱۶. هوشمند باقری، احسان؛ محسن نیا، جواد؛ (۱۳۹۳). نظریه های یادگیری ،نخستین همایش ملی علوم تربیتی و روان شناسی.
۱۷. عبدالهی، ا. (۱۳۸۸). مقایسه تاثیر دو روش تدریس سخنرانی و ایفای نقش و سبک های شناختی وابسته به زمینه و مستقل از زمینه بر کفایت اجتماعی دانش آموزان در درس علوم اجتماعی سال دوم راهنمایی شهرستان خمین؛ پایان نامه کارشناسی ارشد؛ دانشگاه علامه طباطبایی.
۱۸. شعاری نژاد، علی اکبر؛ (۱۳۸۴). نقش فعالیت فوق برنامه در تربیت نوجوانان؛ تهران؛ نشر اطلاعات؛ ششم.
۱۹. سیف، علی اکبر؛ (۱۳۸۴). روان شناسی پرورشی؛ تهران؛ آگاه.
۲۰. فانی، حجت الله؛ شریفی، مجید (۱۳۹۴). تاثیر روش تدریس ایفای نقش بر خلاقیت دانش آموزان متوسطه مرو دشت.
۲۱. دانایی فرد، حسن؛ دلخواه، جلیل؛ اسلامی، عباس؛ (۱۳۹۶). واکاوی انتظارات شهروندان از سازمانهای دولتی در ایران: روش ترکیبی اکتشافی؛ فصلنامه مطالعات رفتار سازمانی؛ سال هفتم؛ شماره ۱؛ صص ۱۰۷-۱۳۵.
۲۲. اولسون، متیو. اچ و هرگنهان، بی. آر، مقدمه ای بر نظریه های یادگیری، ترجمه علی اکبر سیف (۱۳۸۸). نشر دوران، چاپ هشتم.
۲۳. *Moreno-Guerrero, A. J., Rodríguez-Jiménez, C., Gómez-García, G., & Ramos Navas-Parejo, M. (۲۰۲۰). Educational innovation in higher*

education: Use of role playing and educational video in future teachers' training. Sustainability, ۱۲(۶), ۲۵۵۸.

۲۴. *Irkinovich, N. R. (۲۰۲۲). THE IMPORTANCE OF ROLE-PLAYING GAME IN TEACHING ENGLISH IN A NON-LINGUISTIC UNIVERSITY. International Journal of Pedagogics, ۲(۰۹), ۲۹-۳۲.*

۲۵. *Castro, L., & Villafuerte, J. (۲۰۱۹). Strengthening English language teaching in rural schools through the role-playing: Teachers' motivations. International Journal of Educational Methodology, ۵(۲), ۲۸۹-۳۰۳.*